

-MACA/-MECE Eki Üzerine Bir Deneme

Yard.Doç.Dr. Hikmet KORAŞ*

-maca/-mece bir fiilden isim yapma ekidir. Bazı bilim adamları ekin işlek olmadığını¹ söyleseler de, -yazı dilinde ve ağızlarımızda- bu ekle türemiş kelime sayısı, türettiği kelimelerdeki fonksiyonu ve bu ekle türemiş kelimelerin kullanım sıklığı dikkate alındığında görülecektir ki, bu ekle türeyen kelime sayısı “Fazla işlek değildir.” hükmünü yalanlayacak kadar fazla ve kullanılış sıklığı fazla bir ektir..

Ergin, ekin -ma/-me fiilden isim türetme ekiyle -ca/-ce ekinden yapılmış olduğunu ve işlek bir ek olmadığını²; Hengirmen ise sadece ekin işlek olmadığını söyler³. Banguoğlu, ekin -ma/-me sıfatları üzerine gelen -ce görelilik ekinden doğmuş bir birleşik olduğunu kabul etmek istediğini belirterek, ekin çok eski olmadığını ancak vurgunun son hece üzerinde olmasının tereddüt uyandırdığını belirtir⁴. Ekin fonksiyonu hakkında ise Ergin ve Hengirmen yorum yapmazken Banguoğlu ekin bir fiili kılmak yoluyla, şartıyla, suretiyle anlamında fiilden tarz zarfları yaptığını (kesmece satıyorum: kesmek şartıyla) türettiğini bildirir⁵.

Korkmaz, “Fiil köklerinden -ma/-me ekleri ile türetilen hareket isimlerinden de +ça eki ile ‘bir fiilin gösterdiği oluş ve kılışı yapmaya mahsus, bir faaliyet vasıtası ve sureti ile’ anlamlarında tahsis isimleri yapılır. Bunların çoğunda -ma/-me eki ile kaynaşarak -maca/-mece şekline girmiş olan +ça ekindeki tahsis görevi kalıplaşmış bir durum gösterir.” diyerek, tarihi şivelerden Çağatay Türkçesinde, yaşayan şivelerden de Azerbaycan ve Kazak Türkçelerinde seyrek; Osmanlı

* Niğde Üni. Fen-Ed. Fak. koras@ttnet.net.tr

¹ Muharrem ERGİN : **Türk Dil Bilgisi**, İstanbul 1980, s. 198; Mehmet HENGİRMEN: **Türkçe Temel Dilbilgisi**, Ankara 1998, s. 310.

² Ergin : **Türk Dil Bilgisi**, İstanbul 1980, s. 198.

³ HENGİRMEN : **Türkçe Temel Dilbilgisi**, Ankara 1998, s. 310.

⁴ Tahsin BANGUOĞLU: **Türkçenin Grameri**, Ankara 2000, s. 267.

⁵ Banguoğlu : **Türkçenin Grameri**, Ankara 2000, s. 267.

Türkçesi ve Anadolu Ağızlarında çokça rastlanan bu teşkillerin belirli gruplara sokulamayacak kadar çeşitli kelimeleri içine aldığı; bunlardan en çok rastlananın yiyecek, oyun, hastalık ve kuş adları olduğunu belirtir⁶.

Hatiboğlu, isimden isim türeten +ça(+çe; +ca, +ce) ekinden bahsederken, bahsedilen ekin “-ma, -me eylemlilik ekiyle kalıplaşarak genellikle soyut ad türettiğini” belirtirken, ekin az da olsa somut isimler de türettiğini atmaca(kuş adı), çekmece(alet adı) örnekleriyle dile getirmeyi ihmal etmez⁷. Bunun dışında, ekin fonksiyonu hakkında bilgi vermez.

Zülfikar, ekin fiilden isim türeten -ma, -me ile isimden isim türeten +ca, +ce eklerinin birleşmesiyle oluştuğunu, yemece, yakmaca, boğmaca gibi tıp terimleri yanında; bilmece, bulmaca, düzmece, seçmece, çekmece, kesmece, koşmaca, kovalamaca kelimelerini türettiğini; bu ekle türemiş isimlerin bazılarının sıfat olarak da kullanılabildiğini belirterek, ekin ettirgen fiil gövdelerine de gelebildiğini söylemeyi ihmal etmez. Halk ağzında bu kelime ile türemiş kelimelere örnekler vererek , ekin: türettiği kelimeye hastalık, oyun eğlence ve tarz durum kavramı kattığını fonksiyon olarak ilave eder⁸.

Bu ekle; sıfat olarak “itibari” karşılığı saymaca, “sahte” yerine düzmece kelimelerinin yaygınlaştığını; yine blöf karşılı olarak kandırmaca ve mizah yerine gülmece kelimelerinin ilgi gördüğünü belirtir⁹.

Biray, Türkiye Türkçesinde yaygın olan ekin Azerbaycan, Türkmen ve Gagavuz Türkçelerinde birer ikişer kelimeye görüldüğünü belirtirken¹⁰ ekin Türkiye Türkçesindeki kullanılışı ve fonksiyonu üzerinde durmaz.

Eckmann, dili; halk dili hususiyetlerini arz eden, mütercimi Engürlü A. Papazoğlu olan, 1846 yılında basılmış İrfanname adlı iki ciltlik eserde -maca/-mece şeklindeki ekin, -ca/-ce ile genişletilen -ma/-

⁶ Zeynep KORKMAZ : “**Türk Dilinde+ça eki ve Bu Ek ile Yapılan İsim Teşkilleri Üzerine Bir Deneme**”, Türk Dili Üzerine Araştırmalar, Birinci Cilt, Ankara 1995, s. 12-84.

⁷ Vecihe HATİBOĞLU : **Türkçenin Ekleri**, Ankara 1974, s. 50; Hatiboğlu, fiilden isim türeten -cama, -ceme ekinin de, -maca, -mece ekini meydana getiren eklerin yer değiştirmesi sonucu kalıplaşmadan olduğunu belirtir. Bak. Hatiboğlu, **Türkçenin Ekleri**, Ankara 1974, s. 50.

⁸ Hamza Zülfikar : **Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları**, Ankara 1991, s. 119.

⁹ Zülfikar, **Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları**, Ankara 1991, s. 119.

¹⁰ Himmet BİRAY: **Batı Grubu Türk Yazı dillerinde İsim**, Ankara 1999, s. 178.

me ekli nomen actionisten başka bir şey olmadığını belirterek, ekin Karamanlı¹¹ Türkçesinde zarf-fiil ve sıfat-fiil olarak iki ayrı fonksiyonda kullanıldığını belirtir¹².

Çeneli, -ma, -me fiilden isim türetme ekinde bahsederken ekin, +ca, +ce ile birleşmede işlek olmadığını belirterek, -maca, -mece eki ile türemiş çekmece ve tapmaca örneklerini verir¹³.

Ulaşabildiğimiz kaynakların ortak kanaati ekin birleşik bir ek olduğudur. Bir diğer ortak husus da ekin yiyecek, hastalık ve oyun isimleri türettiği şeklindedir. Banguoğlu, Korkmaz ve Zülfikar ekin fiillerden tarz ve durum ifade eden isimler türettiğini; Eckmann ise farklı olarak incelediği eserde ekin sıfat ve zarf fiil olarak kullanıldığını belirterek örnekler veriyor.

Yazı dilinde kullanım sıklığı düşük bir ek olsa da, halk ağzındaki kullanım sıklığı yüksek denebilecek bir ektir. Derleme Sözlüğünü ve halk dilini dikkate alacak olursak ekin halk ağzındaki işleklik derecesini görebiliriz.

Yazı dilinde ve halk ağzında kullanılan bu ekle türemiş kelime ve fonksiyonları şöyledir:

Somut ve soyut kalıcı isimler türetir. Bu kalıcı isimler:

A. Alet ve Nesne İsimleri:

atmaca: sapan (TDK Türkçe Sözlük, s. 161)

salmaca: taneli ürünleri kabuğundan ayırmak için kullanılan iki parçalı değnek(DS C. X, s. 3528)

çekmece: masa, dolap gibi şeylerin dışarıya çekilen gözü, çekme; içinde mücevher veya başka değerli şeyler saklanan küçük süslü sandık(TDK Türkçe Sözlük, s. 454)

germece: mengene, gergi(germeceye vermek) (DS C. VI, s. 2004)

dönmece: ağaçtan yapılmış pulluk(DS C. IV, s. 1586);

¹¹ Karamanlılar için bak. Hikmet KORAŞ, **Karaman ve Yöresi Ağzları**, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) Kayseri 1992, s. 13-15.

¹² Janos ECKMANN: “**Karamanlı Türkçesinde -maca Ekli Fiil Şekli**”, TDAY Belleten 1953, Ankara 1988, s. 45-48.

¹³ İlhan ÇENELİ : **Kırım Tatarcasında Yapım Ekleri**(Çev. Mustafa Argunşah), Ankara 1997, s. 30.

eymece: ucuna hamur ya da et takılıp balık avlamak için kullanılan demirden yapılmış yarım daire şeklindeki bir çeşit olta(DS C. V, s. 1824).

eymece: yaş ağacı eğerek yapılan yay(DS C. V, s. 1824).

dikmece: iki kulplu süt tavası(DS C. IV, s. 1489).

çekmece: dokumacılıkta kullanılan ve ip çekmeye yarayan bir ağıt(DS C. III, s. 1115).

çekmece: tek gözlü küçük masa(DS C. III, s. 1115).

çekmece: üç gaz tenekesi su alabilen küp(DS C. III, s. 1115).

çehmece: çekmece(DS C. III, s. 1108).

basmaca: kapı mandalı(DS C. II, s. 544).

büzmeç¹⁴: kesenin iple büzülen ağız kısmı(DS C. II, s. 834).

atmaca : çocukların kuş vurdukları sapan(DS C. I, s. 366).

eğmecek: ağaç dallarını eğmek için kullanılan ucu eğri sırık(DS C. V, s. 1673).

kakmaca: çürüyerek parçalanmış ağaç kökü (DS C. VIII, s. 2605)

koymaç: çardak(DS C. VIII, s. 2942).

B. Hastalık İsimleri(Biyoloji).

boğmaca : çoğunlukla çocuklarda nöbet nöbet öksürüklerle görülen bulaşıcı bir hastalık(TDK Türkçe Sözlük, S. 322).

atmaca: koyunlarda bir çeşit bulaşıcı hastalık(DS C. I, s. 372).

bükmece: belden aşağı olan felç hastalığı(DS C. II, s. 818).

büzmece: yeni doğmuş çocukların topuklarında çıkan bir çeşit yara(DS C. II, s. 834); sinirin çekilip büzülmesi(DS C. II, s. 834).

ilmece: kızamık hastalığı(DS C. VII, s. 2532).

sepbece¹⁵: küçük sivilce(DS C. X, s. 3583).

çakmaca: deri hastalığı, yara, çiban(DS C. III, s. 1045).

C. Hayvan İsimleri (Zooloji Terimleri).

¹⁴ Bu kelimedeki -meç ekinin -mece ekinin kısaltılmış şekli olması muhtemeldir.

¹⁵ +Kelimedeki ekin -m>-b- ünsüz değişmesi sonucu -bece şeklini aldığı düşünülmektedir kelime değerlendirilmeye alınmıştır.

atmaca : kartalgillerden ava alıştırılabilen küçük bir yırtıcı kuş (TDK Türkçe Sözlük, s. 161).

akmaca : atmaca (DS C. I, s. 157).

dürmece: üzüm yapraklarını yiyen beyaz kurt(DS C. IV, s. 1634)

Ç. Yiyecek İsimleri:

basmaca: kaysı kurusu(DS C. II, s. 544).

dökmece-dökmeç: bir tepsiye bir kat yufka kırıntısı, bir kat dövülmüş ceviz olmak üzere kat kat döşenen ve üzerine eritilmiş yağla pekmez şerbeti dökülerek yapılan bir tür tatlı(DS C. IV, s. 1573).

basmac¹⁶: ızgara köfte(DS C. II, s. 544).

bükmece: kaysı erik gibi meyvelerin içine badem fıstık konularak ve bükülerek yapılan meyve kurusu(DS C. II, s. 818).

boğmaca böreği: kol böreği (DS C.II, s. 729).

kesmece-kesmeçe: pestil; pekmez ve nişastadan yapılan bir çeşit yiyecek(DS C. VIII, s. 2766).

koymaç: sulu un yemeği , un çorbası(DS C. VIII, s. 3020).

sepmece: içine pirinç katılarak pişirilen ıspanak vb otlardan yapılan yemek(DS C. X, s. 3585).

soymaç: dilimlenip kurutulmuş, hoşaflık elma, armut(DS C. X, s. 3670).

dürtmece: çekirdeği çıkartılmış kaysı kurusu(DS C. IV, s. 1635).

D. Oyun İsimleri:

bulmaca : çeşitli biçimlerde düzenlenen ve düşündürerek, aratarak buldurmayı amaç edinen oyun(TDK Türkçe Sözlük, s. 355).

bilmece: bir şeyin adını anmadan niteliklerini üstü kapalı söyleyerek o şeyin ne olduğunu bulmayı dinleyene veya okuyana bırakan oyun, muamma; bilinmeyen şey (TDK Türkçe Sözlük, s. 298).

¹⁶ Bu kelimedeki -meç ekinin -mece ekinin kısaltılmış şekli olması muhtemeldir. Fiillerde yiyecek ve yemek isimleri türeten -maç/-meç ekinin -ma+aş birleşmesinden olduğunu söyleyenler vardır. Bu ekle türemiş pek çok yiyecek isimlerinin aynı zamanda -maca/-mece ekiyle türemiş şeklinin de kullanılması, -maç/-meç ekiyle türemiş bazı yiyecek isimlerinin -maca/-mece ekinin kısaltması ile oluşmuş şekli olma ihtimalini akla getirmektedir. Geniş bilgi için bak. Ahmet Bican Ercilasun, “-maç, -meç Eki Üzerine”, Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, C. 21, İstanbul 1973, s.83-88; Zülfikar, age, s. 120.

basmaca: iskambil kağıdı ile oynanan bir oyun(DS C. II, s. 544).

basmaç: yazı tura oyunu(DS C. II, s. 544).

çakmaca: bozuk para ile oynanan bir kumar oyunu(DS C. III, s. 1045).

köşe kapmaca: çocuk oyunu; mec. Biri başkasına gidip bulamadığı sırada o da kendisine gelip bulamamak, birbirini arayıp durmak (TDK Türkçe Sözlük, s. 1386).

kapmaca: kapma (TDK Türkçe Sözlük, s. 1200).¹⁷

koşmaca : Birbirini kovalayarak oynanan bir çocuk oyunu(TDK Türkçe Sözlük, s. 1368).

kovalamaca : Ebenin yanına gizlice sokulup koluna vurunu kovalayıp yakalamaya çalışması biçiminde oynanan bir çocuk oyunu (TDK Türkçe Sözlük, s. 1370).

sinnenmece: saklanbaç oyunu(DS C. X, s. 3640).

sinmece: saklanbaç oyunu (DS C. X, s. 3643).

E. Türettiği Soyut İsimler ve İş İsimleri:

demece-dimece: atasözü(DS C. IV, s. 1416).

demece :söz, laf, konu(DS C. IV, s. 1416).

dimece: atasözü(DS C. IV, s. 1499).

dönmece: pişmanlık(DS C. IV, s. 1586).

düzmece: gerçek olmayan,düzme, sahte(TDK Türkçe Sözlük, s. 665).

çekmeceli : dolambaçlı, çok anlamlı(DS C. III, s. 1115).

bezmece: bezmiş, bıkmış, usanmış(DS C. II, s. 653).

ilmece yap-: el birliği ile bir işi yapmak, imece yapmak(DS C. VII, s. 2532).

ilmeci: yardımlaşarak yapılan iş(DS C. VII, s. 2532).

kandırmaca: kandırmak amacıyla yapılan düzen(TDK Türkçe Sözlük, s. 1186).

¹⁷ Kapmaca ve kapma kelimeleri Karaman Kızıllar, Kızıllarağini ve civar köylerde beştaş diye bilinen oyunun adı olarak da kullanılır. Hikmet Koraşşahsi derleme

sürmece: mayıs, haziran aylarında üzüm teveklerinin arasındaki otları belleme işlemi(DS C. X, s. 3721).

saymaca: gerçekte öyle olmadığı halde, itibari(TDK Türkçe Sözlük, s. 1924).

F. Bu Ekle Türemiş Diğer İsimler:

basmaca:ezilip sıkışmış şey(DS C. II, s. 544).

çekmece: gemilerin barınabilecekleri koy(TDK Türkçe Sözlük, s. 454).

çelmece-çelmice: kısa çalı odunu(DS C. III, s. 1125).

egmece: dağın aşağıya doğru sarkmış kısmı(DS C. V, s. 1673).

tepelemece: tepe biçimi oluşturacak denli dolu(DS C. X, s. 3882).

germece: inatçı ve kaba kimse(DS C. VI, s. 2004).

goyamaca-na: sanki, güya(DS C. VI, s. 2111).

gömmece: kazık ile açılan çukura tohum gömme(bamyayı gömmece ettim) (DS C. VI, s. 2150).

gömmece: sobaharda ekilen ekin(DS C. VI, s. 2149).

gömmece: kışın ekilen ekin(DS C. VI, s. 2149).

yutmaca:(seninle aşık oynarım; yutmaca yok).¹⁸

2. Ek geçici isimler türetir. Bu geçici isimler:

Bu Ekle Oluşmuş Sıfat-Fiil ve Zarf-Fiiller:

bilmemece: bilmeziye, bilmeksizin, bilmeyerek, bilmeden(DS C. II, s. 695).

söyletmemece: söyletmeksizin(DS C. X, s. 3684).

çekmece pınar: kuyu(DS C. III, s. 1115) “Bizim bahçedeki çekmece pınarın suyu kurudu.”

saymaca : sayarak(TDK Türkçe Sözlük, s. 1924).

kesmece : kesip bakarak beğenmek şartıyla; aradaki değer ayrımını gözetmeksizin hepsi bir fiyattan; kesilip müşteriye gösterilerek satılan(TDK Türkçe Sözlük, s. 1282).

¹⁸ Besim ATALAY: **Türk Dilinde Ekler ve Kökler**, İstanbul 1942, s. 203.

dökmece satmak/almak: ambalajlı şeyleri ambalajsız veya ambalajından çıkartarak satma veya alma işi; **kesmece satmak/almak:** keserek satmak veya almak; **tatmaca** veya **yemece satmak/almak:** tattırarak satmak veya tadarak almak; **görmece satmak/almak:** görmek suretiyle almak veya satmak; **tepelemece doldurmak:** silme, tamamen, hiç boşluk bırakmadan doldurmak gibi sözlüklere geçmemiş kelimeler ve gramer kitaplarına aksetmemiş kullanışlar mevcuttur.

Ek, bu kullanışlarının yanı sıra üzerine çekim ekleri alıp, zarf olarak kullanılan isimler de türetmektedir. Bu türeyen kelimeler de kalıcı olmayan kelimelerdir. **dönmemecesine gitmek:** bir daha dönmek üzere gitmek, **görmemecesine ayrılmak:** bir daha görmemek üzere ayrılmak, **ayrılmamacasına sarılmak:** bir daha ayrılmayacakmış gibi sarılmak gibi. Yalnız bu kullanışta dikkati çeken husus ekin genellikle olumsuz tabanlara gelmesidir.

kesmece karpuz, tatmaca zeytin, düzmece haber gibi burada zikredemediğimiz kullanımlarda ise ek bir sıfat-fiil fonksiyonunda kullanılmaktadır. Bunların hepsinde de ekin geldiği fiil bir tarz zarfı iken kısaltmış gibidir. Bu kullanışta ek sanki fiillerden iş isimleri türeten –ma, -me eki yerine kullanılmış gibidir. Sanki bir fonksiyon benzerliği olmuş gibi, –maca, -mece eki yerine –ma, -me ekini koyduğumuz zaman değişen hiçbir şey olmamaktadır. Bu kullanımlardan bazılarında ek kalıcı isim türettiği için türettiği isimler sıfat olarak kullanılmaktadır.

Bunların yanında : koşmaca kovalamaca yok/var, vurmaca yok/var, sormaca söylemece yok/var, caymaca yok/var, gezmece yok/var, görmece yok/var gibi kullanışlarda, koşmak yok/var, vurmak yok/var gibi benzeri kullanışları dikkate alırsak ek –mak/-mek fiil-ismi eki fonksiyonunda da kullanılmaktadır.

“Bilmece bildirmece dil üstünde kaydırmaca” yine “bilmece bildirmece el üstünde kaydırmaca” gibi tekerlemelerde geçen anlam ve fonksiyon olarak tespitinde zorlandığımız kullanımlar da vardır. Bilmece bildirmece, gibi bu kullanışlara ancak tekrar grubu diyebiliriz.

-maca/-mece eki **kesmece, tatmaca, , görmece, yakalamaca, kovalamaca** gibi geçişli fiil tabanlarına gelebildiği gibi **dökmece, caymaca** gibi geçişsiz fiil tabanlarına da gelebilmektedir.

Ek; genellikle **kes-, gör-, tat-, koş-, vur-, cay-, dök-** gibi tek heceli fiil tabanlarına gelirken; tepele- kovala-, yakala-, söyle- gibi isimden türemiş fiil tabanlarına; bilmemeyce, ayrılmamacasına gibi kelimelerde türemiş olumsuz fiil tabanlarına; bildirmece, söyletmemeyce, sinnenmece, dürtmece gibi kelimelerde ise türemiş fiil tabanlarına gelebilmektedir.

Ekin diğer Türk lehçe ve şivelerindeki kullanımına bakacak olursak, ek Türkiye Türkçesi dışındaki Oğuz grubu Türk şivelerinde sayılı birkaç kelimedede de olsa kullanılmaktadır. Bu kelimeler de aşağı yukarı aynı olan kelimelerdir. Bunlar ise şöyledir:

tapmaca¹⁹: bilmece(Azerbaycan Türkçesi)

goşmaça²⁰: ekleme, ilave etme(goş-: ilave etmek fiilinden)(Türkmen Türkçesi)

tapmaça²¹: bilmece (Türkmen Türkçesi)

bilmeyce/bilmemeyce²²:bilmece(Gagavuz Türkçesi)

Ek –maca, -mece umumi kullanımının yanında -maça, -meçe, -miçe(**soymaça**: dilimlenip kurutulmuş, hoşaflık elma, armut; **koymaça**: sulu un yemeği , un çorbası; **koymaça**: çardak; **tapmaça, koşmaça**) şeklinde ikinci hecedeki ünsüzü sedasızlaşmış şekilde; -mice, -miçe veya –meçi, -meci (**ilmeci**: yardımlaşarak yapılan iş)şeklinde ilk hecedeki ünlüsü daralmış şekilde; -maç, -meç(**basmac**: ızgara köfte; **büzmeç**: kesenin ipe büzülen ağız kısmı) şeklinde ünlü düşmesine uğramış şekillerde ve ekteki m ünsüzü b'ye dönüşmüş (**sepbece**: küçük sivilce) şeklinde de kullanılmaktadır. Gagavuz Türkçesinde ise bir y ünsüzü türemesi ile –meyce (**bilmeyce/bilmemeyce**) şeklinde kullanılmaktadır.

Sonuç olarak -maca/-mece birleşik eki genellikle tek heceli, geçişli ve geçişsiz fiil tabanlarına, bunun yanında isimden ve fiilden türemiş fiil tabanlarına gelerek onlardan, alet nesne, hastalık, yiyecek, oyun, hayvan isimleri, soyut isimler ve iş isimleri türetmekte; bilmece bildirmece, koşmaca kovalamaca olsun, tutmaca yakalamaca yok gibi eş anlamlı; kaçmaca kovalamaca var , atmaca, tutmaca zıt anlamlı; var/yok tekrar grubları yapabilmekte; bilmemeyce : bilmeziye bilmeyerek; kesmece satmak, dökmece satmak, tatmaca vermek tepelemece doldurmak gibi örneklerde zarf-fiil eki fonksiyonunda; çekmece pınar, kesmece karpuz, düzmece haber, tatmaca zeytin gibi örneklerde ise sıfat fiil eki fonksiyonunda kullanılmaktadır²³.

¹⁹ BİRAY : **Batı Grubu Türk Yazı dillerinde İsim**, Ankara 1999, s. 178.

²⁰ BİRAY, age, s. 178.

²¹ BİRAY, age, s. 178.

²² BİRAY, age, s. 179.

²³ Ek Karamanlıca Ağzında da zarf ve sıfat-fiil eki fonksiyonlarında kullanılmaktadır. Almaca(-arak/-erek), sakınmaca(-madan); vermece(-ınca/-ince), etmece(-erek), fikretmece(-dığı zaman), dökülmece(-ken), teftiş etmece(-eğinde), bayılmaca(-ıncıya kadar), sezmece(- diği için) vb şekillerde zarf-fiil; toplanmaca(-mış), titremece(-an/-en) şekillerde sıfat-fiil ve toplanmacadır yüklemde –ma/me mastar

Bu ekin hal ve tarz zarfları türettiğini Banguoğlu, Korkmaz ve Zülfikar da belirtir. Ancak Karamanlıcada olduğu gibi zaf-fiil ve sıfat-fiil fonksiyonunda kullanıldığından kimse bahsetmez. Günlük hayattaki rastladığımız kullanımların dışında Derleme Sözlüğü'nde ve TDK Türkçe Sözlük'te de zarf ve sıfat-fiil fonksiyonundaki kullanım örneklerine rastlamaktayız²⁴. Demek ki ek Türkiye Türkçesi ağızlarında da zarf ve sıfat fiil olarak kullanılmaktadır.

Bunların yanında -mak/-mek fonksiyonunda ekin –maca/-mece var/yok şeklinde kullanılışı ise diğer kullanışların yanında kullanım sıklığı en fazla olan şekildir. Bütün bu kullanışları dikkate alırsak ek kullanım sıklığı yüksek diyebileceğimiz, Batı Türkçesinin son dönemlerinde ortaya çıkmış ve işleklik derecesi de gittikçe artan bir birleşik ektir.

KAYNAKLAR

- ATALAY, Besim, Türk Dilinde Ekler ve Kökler, İstanbul 1942.
 BANGUOĞLU, Tahsin, Türkçenin Grameri, Ankara 2000.
 BİRAY, Himmet, Batı Grubu Türk Yazı Dillerinde İsim, Ankara 1999.
 ÇENELİ, İlhan, Kırım Tatarcasında yapım Ekleri(Çev. Mustafa Argunşah), Ankara 1997.
 ECKMANN, Janos, “**Karamanlı Türkçesinde -maca Ekli Fiil Şekli**”, TDAY Belleten 1953, Ankara 1988, s. 45-48.
 ERCİLASUN, Ahmet Bican, “-maç, -meç Eki Üzerine”, Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, C. 21, İstanbul 1973, s.83-88.
 ERGİN, Muharrem, Türk Dil Bilgisi, İstanbul 1980.
 HATİBOĞLU, Vecihe, Türkçenin Ekleri, Ankara 1974.
 HENGİRMEN, Mehmet, Türkçe Temel Dilbilgisi, Ankara 1998.
 KORAŞ , Hikmet , Karaman ve Yöresi Ağızları, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) Kayseri 1992.
 KORKMAZ, Zeynep, “**Türk Dilinde+ça eki ve Bu Ek ile Yapılan İsim Teşkilleri Üzerine Bir Deneme**”, Türk Dili Üzerine Araştırmalar, Birinci Cilt, Ankara 1995, s. 12-84.
 Zülfikar, Hamza, Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları, Ankara 1991.
 Derleme Sözlüğü, C.I-XII, TDK, Ankara 1993.
 Türkçe Sözlük I-II, TDK Ankara 1998.

eki fonksiyonunda kullanılmaktadır. Bak. Eckmann, agm, s. 45-48.

²⁴ **Derleme Sözlüğü** ve **Türkçe Sözlük**'ten alınan örnekler ekin fonksiyonlarına örnek verilen bölümde verilmiştir.